Xử lý ảnh

Hoàng Văn Hiệp Bộ môn Kỹ thuật máy tính Viện Công nghệ thông tin và Truyền thông Email: hiephv@soict.hut.edu.vn

Nội dung

- □Chương 1. Giới thiệu chung
- □Chương 2. Thu nhận & số hóa ảnh
- □Chương 3. Cải thiện & phục hồi ảnh
- Chương 4. Phát hiện tách biên, phân vùng ảnh
- Chương 5. Trích chọn các đặc trưng trong ảnh
- □Chương 6. Nén ảnh
- Chương 7. Lập trình xử lý ảnh bằng Matlab và C

Chương 3. Cải thiện và phục hồi ảnh

- ■Cải thiện ảnh
- □Phục hồi ảnh

Cải thiện ảnh

- ■Xử lý ảnh để đầu ra "tốt" hơn đầu vào cho mục đích nhất định
 - Do đó: Cải thiện ảnh rất phụ thuộc vào từng ứng dụng cụ thể
- □Phương pháp cải thiện ảnh
 - Xử lý trên miền không gian
 - Xử lý trên điểm ảnh
 - Xử lý mặt nạ
 - Xử lý trên miền tần số
 Các phép lọc
 - Xử lý trên màu sắc

Cải thiện ảnh trên miền tần số

- ■Miền tần số?
- □Phép biến đổi Fourier
 - Phép biến đổi Fourier của hàm liên tục một biến f(x) được định nghĩa như sau:

$$F(u) = \int_{-\infty}^{\infty} f(x)e^{-j2\pi ux} dx$$

Phép biến đổi ngược

$$f(x) = \int_{-\infty}^{\infty} F(u)e^{j2\pi ux} du.$$

Phép biến đổi Fourier

- □Phép biến đổi Fourier của hàm liên tục 2 biến f(x, y)
 - Biến đổi xuôi

$$F(u,v) = \int_{-\infty}^{\infty} \int_{-\infty}^{\infty} f(x,y) e^{-j2\pi(ux+vy)} dx dy$$

Biến đổi ngược

$$f(x, y) = \int_{-\infty}^{\infty} \int_{-\infty}^{\infty} F(u, v) e^{j2\pi(ux+vy)} du dv$$

- □Trên miền rời rạc (ảnh số):
 - Phép biến đổi Fourier của hàm rời rạc 1 biến f(x) với x = 0, 1, 2, ..., M-1

$$F(u) = \frac{1}{M} \sum_{x=0}^{M-1} f(x) e^{-j2\pi ux/M}$$
 Với $u = 0, 1, 2, ..., M-1$.

Phép biến đối ngược

$$f(x) = \sum_{u=0}^{M-1} F(u)e^{j2\pi ux/M}$$
 vii $x = 0, 1, 2, ..., M-1$

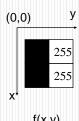
Phép biến đổi Fourier (tiếp)

□Phép biến đổi Fourier của hàm rời rạc 2 biến f(x, y) với x = 0, 1, ..., M-1; y = 0, 1, ... N-1;

$$F(u, v) = \frac{1}{MN} \sum_{x=0}^{M-1} \sum_{y=0}^{N-1} f(x, y) e^{-j2\pi(ux/M + vy/N)}$$
$$f(x, y) = \sum_{u=0}^{M-1} \sum_{v=0}^{N-1} F(u, v) e^{j2\pi(ux/M + vy/N)}$$

■Ví dụ:

□Tính biến đổi Fourier của ảnh trên

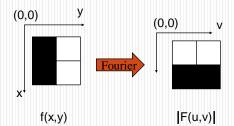
Phép biến đổi Fourier (tiếp)

$$F(0,0) = \frac{1}{2*2} (f(0,0) + f(0,1) + f(1,0) + f(1,1)) = 127.5$$

$$F(0,1) = \frac{1}{2*2} (f(0,0) * e^{-j2\pi(0*0/2+1*0/2)} + f(0,1) * e^{-j2\pi(0*0/2+1*1/2)} + f(1,0) * e^{-j2\pi(0*1/2+1*0/2)} + f(1,1) * e^{-j2\pi(0*1/2+1*1/2)}) = -127.5$$

$$F(1,0) = \frac{1}{2*2} (f(0,0) * e^{-j2\pi(1*0/2+0*0/2)} + f(0,1) * e^{-j2\pi(1*0/2+0*1/2)} + f(1,0) * e^{-j2\pi(1*1/2+0*0/2)} + f(1,1) * e^{-j2\pi(1*1/2+0*1/2)}) = 0$$

$$F(1,1) = \frac{1}{2*2} (f(0,0) * e^{-j2\pi(1*0/2+1*0/2)} + f(0,1) * e^{-j2\pi(1*0/2+1*1/2)} + f(1,0) * e^{-j2\pi(1*1/2+1*0/2)} + f(1,1) * e^{-j2\pi(1*1/2+1*1/2)}) = 0$$

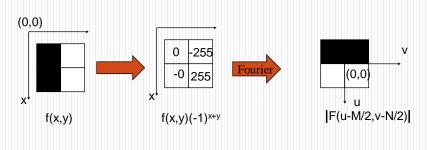

- \Box (x, y) \rightarrow f(x, y): miền không gian
- □(u, v) → F(u, v): miền tần số

11

Phép biến đổi Fourier (tiếp)

- □Trên miền tần số: thường xét tâm (0, 0) tại điểm tâm của ảnh
 - Thực hiện bằng cách: Nhân f(x, y) với (-1)x+y rồi mới thực hiện phép biến đổi Fourier

□Biểu diễn bằng cos, sin

$$F(u) = \frac{1}{M} \sum_{x=0}^{M-1} f(x) e^{-j2\pi ux/M}$$

• Công thức Euler $e^{j\theta} = \cos\theta + j\sin\theta$

$$F(u) = \frac{1}{M} \sum_{x=0}^{M-1} f(x) [\cos 2\pi u x / M - j \sin 2\pi u x / M]$$

- Mỗi giá trị của u: ứng với 1 tần số
- o u → f(u): miền tần số

13

Phép biến đổi Fourier (tiếp)

□Biểu diễn trên hệ cực

$$F(u) = |F(u)|e^{-j\phi(u)}$$

• Trong đó: |F(u)| gọi là phổ biên độ

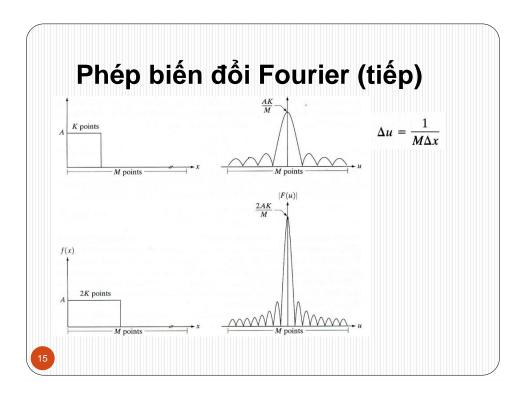
$$|F(u)| = [R^2(u) + I^2(u)]^{1/2}$$

 \circ Và: $\phi(u)$ gọi là phổ pha của biến đổi Fourier

$$\phi(u) = \tan^{-1} \left[\frac{I(u)}{R(u)} \right]$$

Phổ năng lượng

$$P(u) = |F(u)|^2 = R^2(u) + I^2(u)$$

- □Hàm 2 biến
 - Phổ biên độ

$$|F(u, v)| = [R^2(u, v) + I^2(u, v)]^{1/2}$$

Phổ pha

$$\phi(u, v) = \tan^{-1} \left[\frac{I(u, v)}{R(u, v)} \right]$$

$$\Delta u = \frac{1}{M\Delta x}$$

Phổ năng lượng

$$P(u, v) = |F(u, v)|^2$$

$$= R^2(u, v) + I^2(u, v)$$

$$\Delta v = \frac{1}{N\Delta y}$$

$$\Im[f(x,y)(-1)^{x+y}] = F(u - M/2, v - N/2)$$

→F(0, 0) ứng với u = M/2 và v = N/2 tức là ở tâm ảnh (M và N thường chẵn)

$$F(0,0) = \frac{1}{MN} \sum_{x=0}^{M-1} \sum_{y=0}^{N-1} f(x,y)$$

F(0, 0) còn gọi là thành phần một chiều của phổ (thành phần tần số bằng 0)

Phép biến đổi Fourier (tiếp)

□Một số chú ý

Phép dịch về tâm

$$f(x, y)(-1)^{x+y} \Leftrightarrow F(u - M/2, v - N/2)$$

$$f(x - M/2, y - N/2) \Leftrightarrow F(u, v)(-1)^{u+v}$$

Phép quay

$$f(r, \theta + \theta_0) \Leftrightarrow F(\omega, \varphi + \theta_0)$$

$$x = r \cos \theta$$
 $y = r \sin \theta$ $u = \omega \cos \varphi$ $v = \omega \sin \varphi$

Phép tích chập

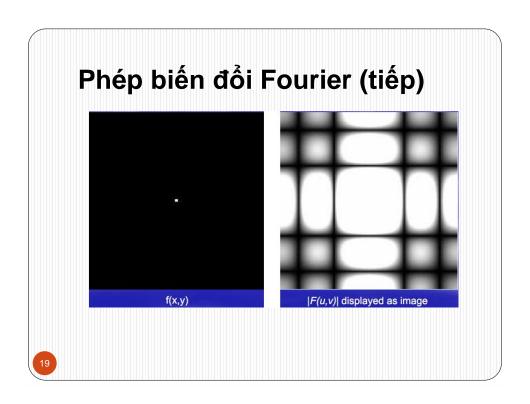
$$f(x, y) \star h(x, y) \Leftrightarrow F(u, v)H(u, v)$$

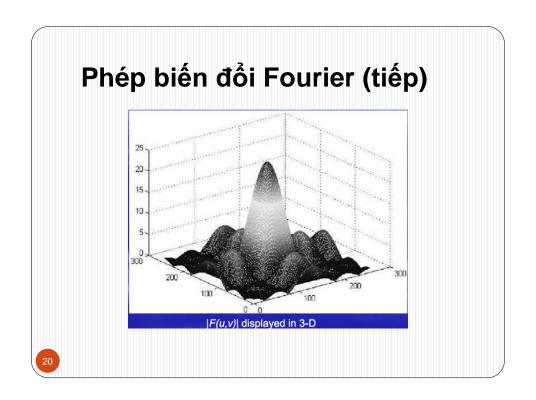
$$f(x, y)h(x, y) \Leftrightarrow F(u, v) \star H(u, v)$$

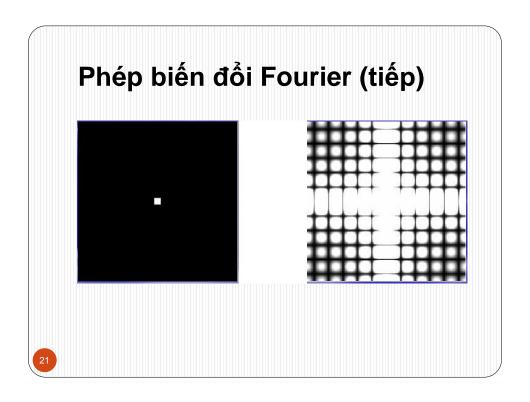
Phép tương quan (correlation)

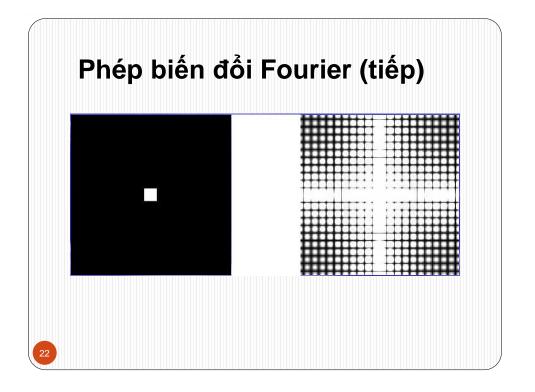
$$f(x, y) \Leftrightarrow h(x, y) \Leftrightarrow F^{*}(u, v) H(u, v)$$

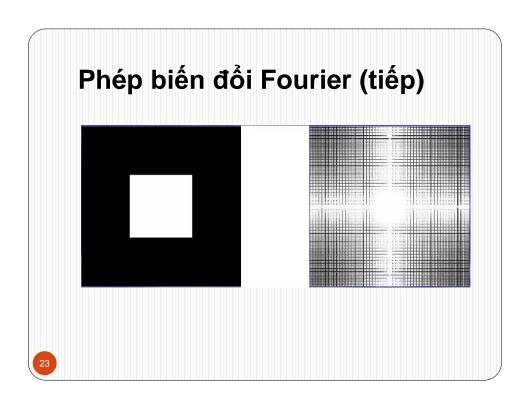
$$f^*(x, y)h(x, y) \Leftrightarrow F(u, v) \Leftrightarrow H(u, v)$$

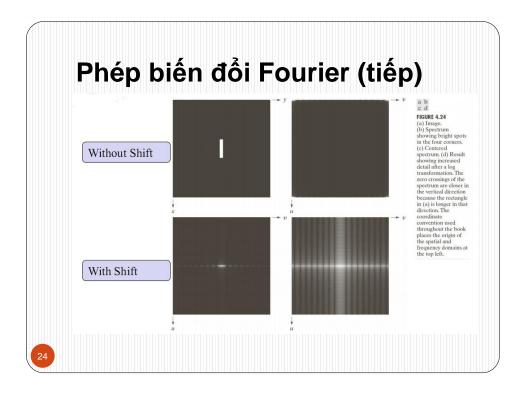

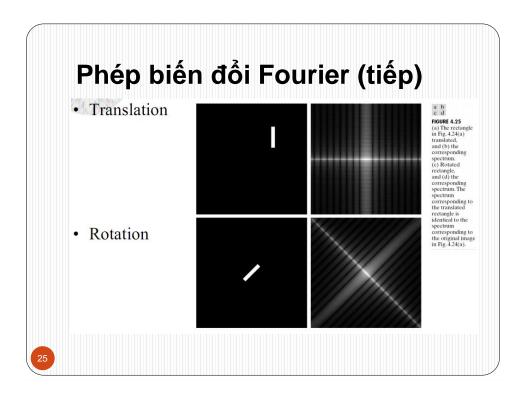

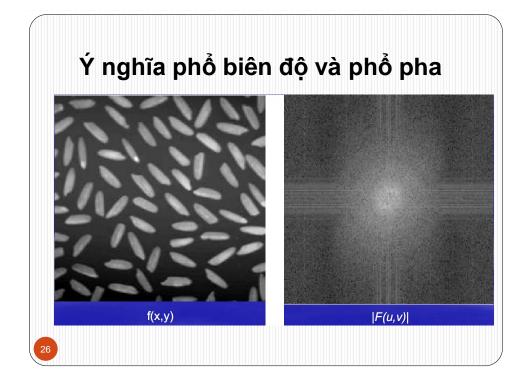

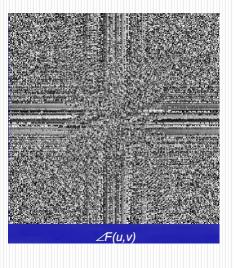

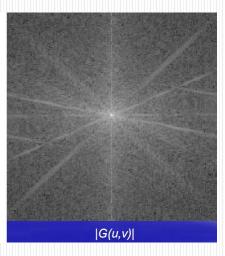
Ý nghĩa phổ biên độ và phổ pha (tiếp)

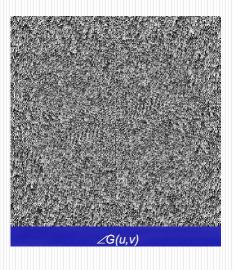
27

Ý nghĩa phổ biên độ và phổ pha (tiếp)

Ý nghĩa phổ biên độ và phổ pha (tiếp)

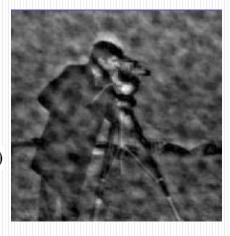

29

Ý nghĩa phổ biên độ và phổ pha (tiếp)

□Ånh trộn phổ biên độ của ảnh hạt gạo với phổ pha của ảnh người quay phim

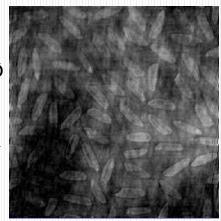
$$\mathcal{F}^{-1}(|F(u,v)|*\exp(i\angle G(u,v)))$$

Ý nghĩa phổ biên độ và phổ pha (tiếp)

Ånh trộn phổ biên độ của ảnh người quay phim với phổ pha của ảnh hạt gạo

 $\mathcal{F}^{-1}(|G(u,v)|*\exp(i\angle F(u,v)))$

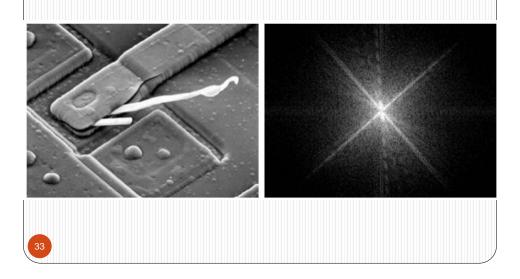

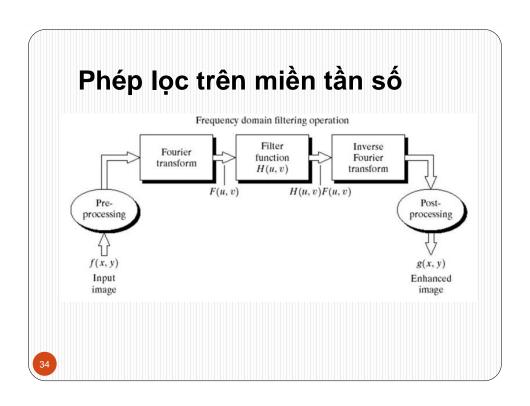
Tương quan giữa miền không gian và miền tần số

- Rất khó để ánh xạ một vùng ảnh trên miền không gian sang miền tần số
- □Ánh xạ sự thay đổi mức xám trên miền không gian với các thành phần tần số trên miền tần số
 - Thành phần tần số bằng 0 (F(0, 0)) tương ứng với giá trị trung bình của mức xám trong ảnh
 - Các thành phần tần số thấp: tương ứng với sự thay đổi chậm của các mức xám (những điểm có giá trị mức xám ít thay đổi so với lân cận)
 - Các thành phần tần số cao: tương ứng với sự thay đổi nhanh của các mức xám trong ảnh (những điểm nằm trên biên, cạnh, nhiễu)

Tương quan giữa miền không gian và miền tần số

Phép lọc trên miền tần số (tiếp)

- □Các bước thực hiện lọc trên miền tần số
 - Bước 1. Nhân ảnh đầu vào với (-1)^{x+y} để dịch tâm sau biến đổi Fourier
 - Bước 2. Tính biến đổi Fourier của ảnh đầu vào
 → F(u, v)
 - Bước 3. Thực hiện phép nhân F(u, v) với bộ lọc H(u, v)
 - Bước 4. Tính Fourier ngược của kết quả thu được sau bước 3
 - Bước 5. Nhân kết quả thu được ở bước 4 với (-1)^{x+y}

Mối quan hệ giữa lọc trên miền tần số và lọc trên miền không gian

$$f(x, y) * h(x, y) = \frac{1}{MN} \sum_{m=0}^{M-1} \sum_{n=0}^{N-1} f(m, n)h(x - m, y - n) \Rightarrow F(u, v) = \frac{1}{MN} \sum_{x=0}^{M-1} \sum_{y=0}^{N-1} \delta(x, y)e^{-j2\pi(ux/M + vy/N)}$$

$$\sum_{x=0}^{M-1} \sum_{y=0}^{N-1} s(x, y)A\delta(x - x_0, y - y_0) = As(x_0, y_0) = \frac{1}{MN}$$

$$\Rightarrow \sum_{x=0}^{M-1} \sum_{y=0}^{N-1} s(x, y)\delta(x, y) = s(0, 0)$$

$$N \text{\'eu chọn: } f(x, y) = \delta(x, y)$$

$$\Rightarrow f(x, y) * h(x, y) \Leftrightarrow F(u, v)H(u, v)$$

$$\Rightarrow \frac{1}{MN} h(x, y) \Leftrightarrow \frac{1}{MN} H(u, v)$$

$$\Rightarrow \frac{1}{MN} h(x, y) \Leftrightarrow H(u, v)$$

$$h(x, y) \Leftrightarrow H(u, v)$$

Mối quan hệ giữa lọc trên miền tần số và lọc trên miền không gian

- □Nếu 2 bộ lọc h(x, y) và H(u, v) cùng kích thước thì việc tính toán trên miền tần số là nhanh hơn
- □Lọc trên miền tần số → trực quan hơn (dễ hình dung cho người dùng hơn)
- Thông thường chúng ta sử dụng bộ lọc có kích thước nhỏ trên miền không gian
 - → Tìm H(u, v) thực hiện Fourier ngược → h(x, y) sau đó áp dụng nhân chập trên miền không gian

Phép lọc trên miền tần số

- □Các phép lọc làm trởn ảnh, lọc nhiễu
- Các phép lọc tăng cường độ nét và cải thiên biên
- □Phép lọc đồng hình

Phép lọc làm trơn ảnh

- □Bộ lọc thông thấp lý tưởng
- □Bộ lọc thông thấp Butterworth
- □Bộ lọc thông thấp Gaussian

Bộ lọc thông thấp lý tưởng

□Ideal Lowpass filters (ILPF)

$$H(u, v) = \begin{cases} 1 & \text{if } D(u, v) \le D_0 \\ 0 & \text{if } D(u, v) > D_0 \end{cases}$$

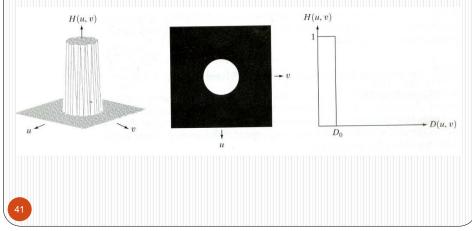
□Cắt bỏ các thành phần tần số cao của biến đổi Fourier mà khoảng cách tới tâm là D(u, v) lớn hơn ngưỡng cắt D₀

$$D(u,v) = [(u - M/2)^2 + (v - N/2)^2]^{1/2}.$$

Bộ lọc thông thấp lý tưởng (tiếp)

□D₀: tần số cắt, xác định % năng lượng bị loại bỏ

Bộ lọc thông thấp lý tưởng (tiếp)

- □Xác định tần số cắt D₀
 - Tổng năng lượng toàn ảnh

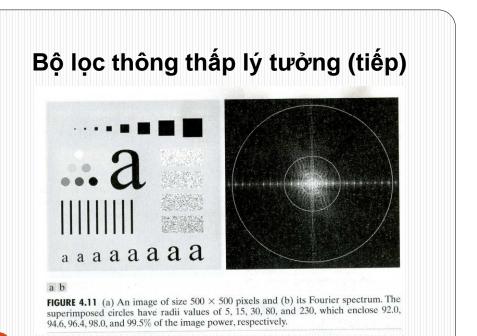
$$P_T = \sum_{u=0}^{M-1} \sum_{v=0}^{N-1} P(u, v)$$

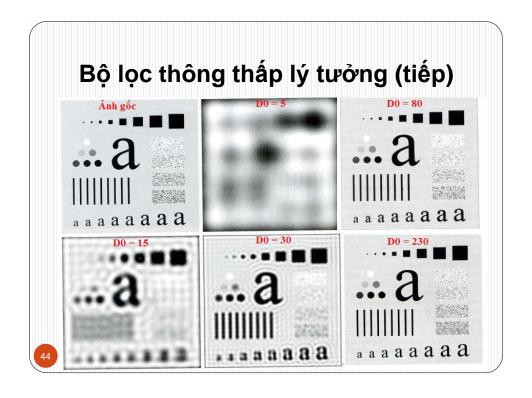
Phần trăm năng lượng trong bán kính r

$$\alpha = 100 \left[\sum_{u} \sum_{v} P(u, v) / P_T \right]$$

• Chọn giá trị $\alpha \rightarrow r = D_0$

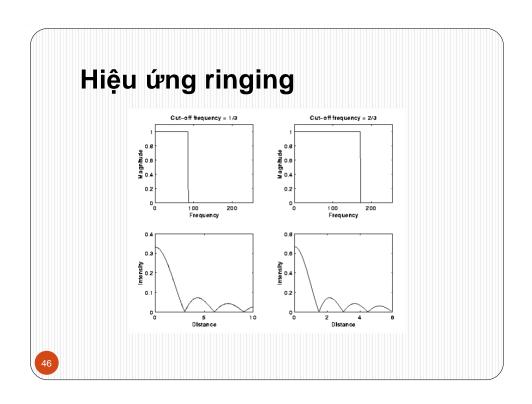
Bộ lọc thông thấp lý tưởng (tiếp)

□Do không có tính trơn tại điểm cắt → hiệu ứng run ảnh (hiệu ứng ringing)

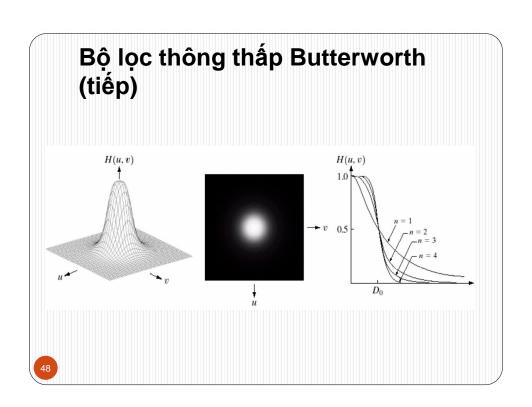

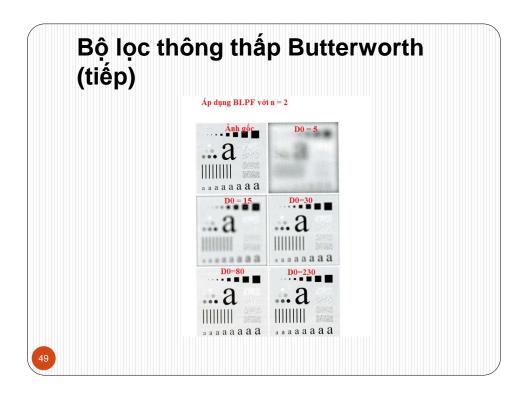
Bộ lọc thông thấp Butterworth

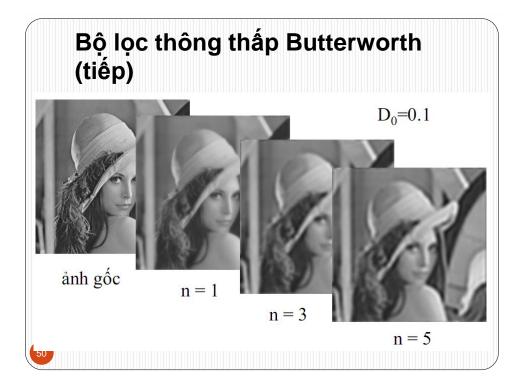
$$H(u,v) = \frac{1}{1 + [D(u,v)/D_0]^{2n}}$$

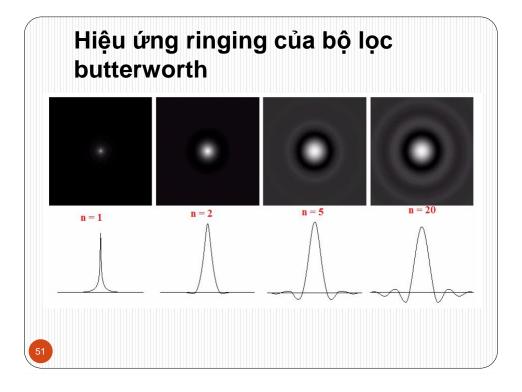
- □Loại bỏ các thành phần tần số cắt cao hơn D₀, trong đó D₀ xác định % năng lượng được loại bỏ
- □Bậc của n xác định độ nét của bộ lọc, n càng lớn hiệu ứng loại bỏ các tần số cao càng lớn

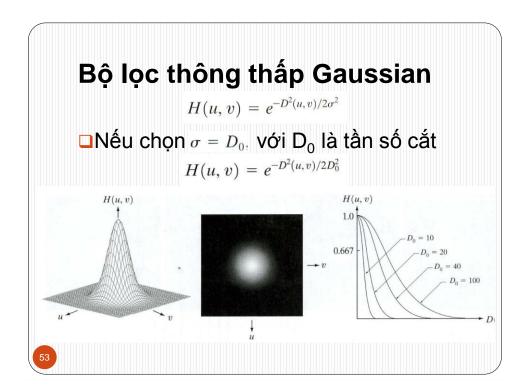

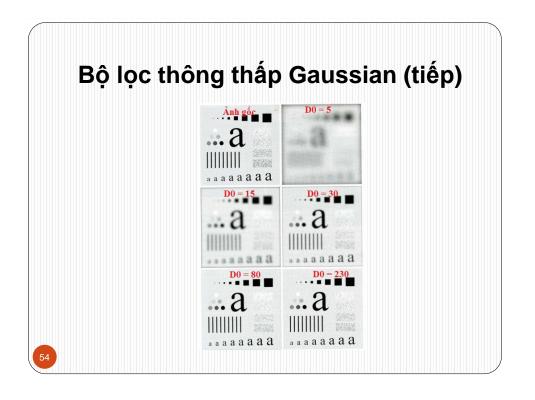

Bộ lọc thông thấp Butterworth (tiếp)

- ■Đặc điểm
 - Do loại bỏ các thành phần tần cao
 - Hàm có tính trơn tại mọi điểm nên làm suy giảm hiện tượng run ảnh
 - Dễ dàng điều khiển với các tham số n và D₀
 - Chú ý: n = 1 không có hiện tượng run ảnh
 - n = 2: bắt đầu có hiện tượng run ảnh
 - n \approx 20: giống như bộ lọc thông thấp lý tưởng

Bộ lọc thông thấp Gaussian (tiếp)

- ■Nhân xét
 - Bộ lọc thông thấp gaussian không trơn bằng Butterworth với cùng tần số cắt
 - Tuy nhiên không có hiện tượng run ảnh
 - Biến đổi xuôi ngược Fourier của Gaussian vẫn là hàm Gaussian

Một số ứng dụng của bộ lọc thông thấp

Historically, certain computer programs were written using only two digits rather than four to define the applicable year. Accordingly, the company's software may recognize a date using "00" as 1900 rather than the year 2000.

Historically, certain computer programs were written using only two digits rather than four to define the applicable year. Accordingly, the company's software may recognize a date using "00" as 1900 rather than the year 2000.

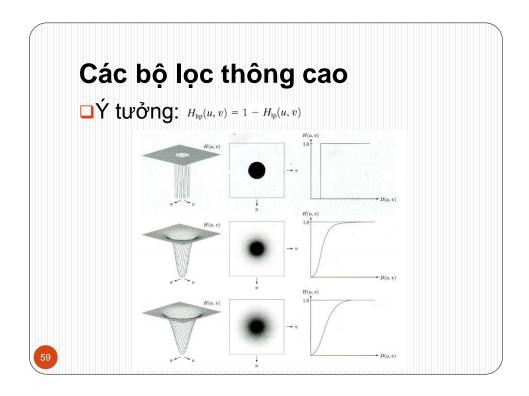
Một số ứng dụng của bộ lọc thông thấp

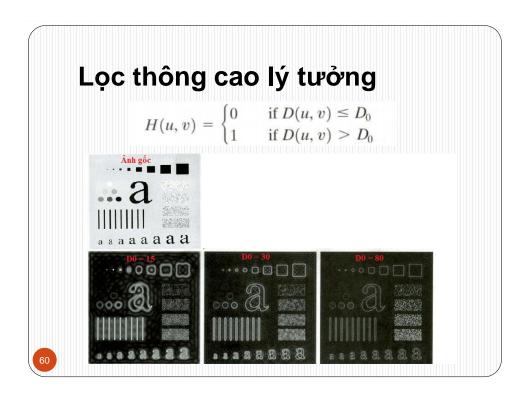

57

Các phép lọc tăng cường độ nét và cải thiện biên

- Lọc thông cao lý tưởng
- □Lọc thông cao butterworth
- □Lọc thông cao Gaussian

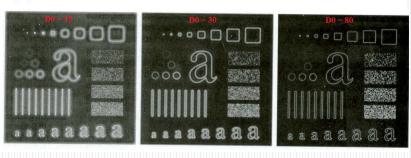

Bộ lọc thông cao Butterworth

$$H(u, v) = \frac{1}{1 + [D_0/D(u, v)]^{2n}}$$

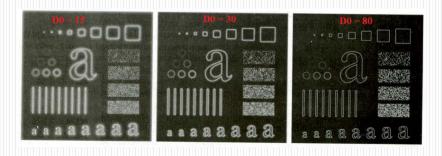
n = 2

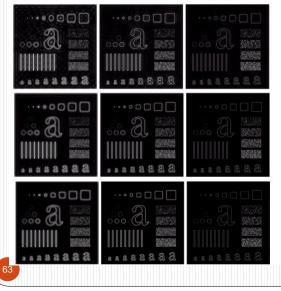
61

Bộ lọc thông cao Gaussian

$$H(u, v) = 1 - e^{-D^2(u, v)/2D_0^2}$$

Lọc thông cao

- Ideal HPF
 - $-D_0 = 15, 30, 80$
- Butterworth HPF
 - n = 2
 - $-D_0 = 15, 30, 80$
- · Gaussian HPF
 - $-D_0 = 15, 30, 80$

Lọc thông cao Laplacian

$$\nabla^2 f(x, y) = \frac{\partial^2 f(x, y)}{\partial x^2} + \frac{\partial^2 f(x, y)}{\partial y^2}$$

Chú ý: $\Im \left[\frac{d^n f(x)}{dx^n} \right] = (ju)^n F(u)$

Suy ra:
$$\Im\left[\frac{\partial^2 f(x,y)}{\partial x^2} + \frac{\partial^2 f(x,y)}{\partial y^2}\right] = (ju)^2 F(u,v) + (jv)^2 F(u,v)$$
$$= -(u^2 + v^2) F(u,v).$$

$$\Im\big[\nabla^2 f(x,y)\big] = -\big(u^2 + v^2\big)F(u,v),$$

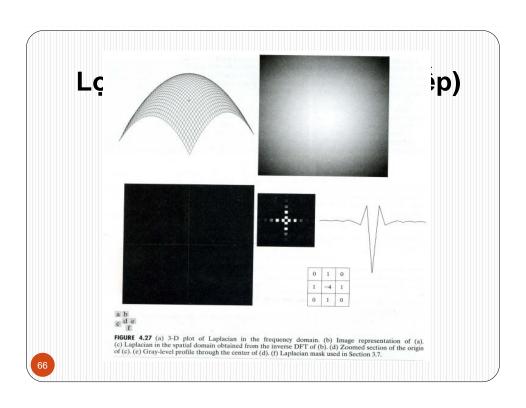
 $H(u, v) = -(u^2 + v^2).$

Lọc thông cao Laplacian (tiếp)

$$H(u, v) = -[(u - M/2)^2 + (v - N/2)^2]$$

□Từ đó suy ra laplacian trên miền không gian có thể tìm bằng cách

$$\nabla^2 f(x,y) = \Im^{-1} \{ -[(u - M/2)^2 + (v - N/2)^2] F(u,v) \}$$

Lọc đồng hình

Một ảnh trên miền không gian f(x, y) có thể biểu diễn:

$$f(x, y) = i(x, y)r(x, y)$$

- Trong đó:
 - i(x, y) biểu diễn độ chiếu sáng (illumination): thể hiện những vùng thay đổi ít trong không gian
 - r(x, y) biểu diễn độ phản xạ (reflectant): thể hiện những vùng thay đổi lớn trong không gian như những vùng thuộc biên của các đối tượng

$$\Im\{f(x,y)\} \neq \Im\{i(x,y)\}\Im\{r(x,y)\}.$$

Lọc đồng hình (tiếp)

□Lấy In hai vế (lograrit 2 vế)

$$z(x, y) = \ln f(x, y)$$

= \ln i(x, y) + \ln r(x, y)

■Do đó:

$$\Im\{z(x,y)\} = \Im\{\ln f(x,y)\}$$
$$= \Im\{\ln i(x,y)\} + \Im\{\ln r(x,y)\}$$

$$Z(u,v) = F_i(u,v) + F_r(u,v)$$

Lọc đồng hình (tiếp)

□Biến đổi Z(u, v) trên miền tần số:

$$S(u, v) = H(u, v)Z(u, v)$$

= $H(u, v)F_i(u, v) + H(u, v)F_r(u, v)$

□Chuyển sang miền không gian

$$\begin{split} s(x,y) &= \Im^{-1} \big\{ S(u,v) \big\} \\ &= \Im^{-1} \big\{ H(u,v) F_i(u,v) \big\} + \Im^{-1} \big\{ H(u,v) F_r(u,v) \big\} \\ i'(x,y) &= \Im^{-1} \big\{ H(u,v) F_i(u,v) \big\} \\ s(x,y) &= i'(x,y) + r'(x,y). \\ r'(x,y) &= \Im^{-1} \big\{ H(u,v) F_r(u,v) \big\} \end{split}$$

69

Lọc đồng hình (tiếp)

$$g(x, y) = e^{s(x,y)}$$

$$= e^{i'(x,y)} \cdot e^{r'(x,y)}$$

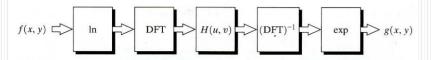
$$= i_0(x, y)r_0(x, y)$$

$$i_0(x, y) = e^{i'(x, y)}$$

 $r_0(x, y) = e^{r'(x, y)}$

Lọc đồng hình (tiếp)

■Ý tưởng

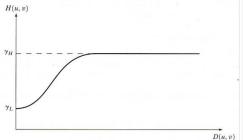

Chọn H(u, v) sao cho tác động vào các thành phần tần số thấp và cao theo các cách khác nhau

71

Lọc đồng hình (tiếp)

□H(u, v)

- □Chon γ_L < 1 và γ_H > 1
- Hàm có xu hướng làm giảm các thành phần tần thấp và tăng các thành phần tần số cao
- Kết quả là tăng cường chi tiết trong vùng tối và cân bằng độ tương phản trong vùng sáng

Lọc đồng hình (tiếp)

 \Box Ví dụ: $\gamma_L = 0.5$; $\gamma_H = 2$

73

Lọc đồng hình (tiếp)

Úng dụng trong việc loại bỏ các nhiễu nhân